

1806-1865

Alecu Donici

ALECU
DONICI

OPERE

FABULE. POEZII
TRADUCERI

Ediție îngrijită, repere cronologice,
note și comentarii, iconograme de Mihai PAPUC
Studiu introductiv de Maria ȘLEAHTIȚCHI

Bustul scriitorului pe Aleea Clasicilor din Chișinău, dezvelit în anul 1957. Sculptor Iosif Cheptenaru

Timbru emis de Poșta Română în 1966

Timbru emis de Poșta Republicii Moldova în 2016. Portretul de pe timbru aparține pictorului Aurel David

CUPRINS

Alecu Donici, azi (<i>Maria Șleahțiți</i>).....	5
Tabel cronologic (<i>Mihai Papuc</i>)	16
Notă asupra ediției (<i>M. P.</i>).....	22

I. OPERE ORIGINALE

1. Din volumele „FABULE”

Cartea I și Cartea a II-a, Iași, Cantora *Foiei sătești*, 1842

Cartea I

Vulturul și albina	26
Greierul și furnica	27
Lupul și cucul.....	28
Gâștele.....	29
Vulpea și bursucul	30
Vulturul și paingul.....	30
Parnas.....	32
Momița și două mâțe	33
Lupul și lupușorul.....	34
Calul și călărețul	34
Leul și iepurele	35
Stiglețul și ciocărlanul.....	36
Două poloboace.....	37
Racul, broasca și știuca	37
Bărbatul cu trei femei.....	38
Vulpea și măgarul.....	39
Leul la vânat	39
Vulpea pedepsită	40

Pieptenul.....	40
Măgarul.....	41
Antereul lui Arvinte.....	42
Vulpea în livadă.....	43
Elefantul în domnie.....	44
Pietrenii și Bistrița.....	45
Galbănul.....	45
Pizmatarețul și șarpele.....	46
Măgarul și privighetoarea.....	47
Lupul nazâr.....	48
Teiul și stejarii.....	48
Veverița.....	49

Cartea a II-a

Înființarea fabulei.....	51
Lupul și motanul.....	52
Șoarecul și guzganul.....	52
Morarul.....	53
Furnica.....	54
Florile.....	55
Râul și heleșteul.....	56
Ursul la priseci.....	57
Momița și oglinda.....	58
Înțeleptul și magnatul.....	59
Liliacul și rândunelele.....	60
Lupul la pieire.....	61
Doi câini.....	62
Calul și măgarul.....	63
Împărțeala.....	63
Muntele.....	64
Lupul și șoarecul.....	65
Cheltuitorul și rândunica.....	65
Fierul și argintul.....	66
Oracolul.....	67
Norocul în vizită.....	67
Doi raci.....	69
Țăranul și oaia.....	69

Țăranul și calul.....	70
Poetul și bogatul.....	71
Autorul și hoțul.....	72
Prieteșugul și amorul.....	75

2. Fabule din PERIODICE

Paingul și bondarul.....	76
Braminul.....	77
Păstorul și țânțarul.....	78
Musca.....	79
Adevărul și cucoșul de la moară.....	79
Vărul primare.....	80
Bricele.....	81
Căinele lătrând.....	82
Umbra și omul.....	83
Bondarul mizantrop.....	84
Trecătorii și căței.....	86
Două mance și un copil.....	86
Vulpea duioasă.....	87
Capra și iada.....	88
Nada și chiticul.....	89
Știuca și motanul.....	91
Turma și câinele.....	92
Vaporul și calul.....	93
Frunzele și rădăcina.....	94
Lupul bătrân.....	95
Presura.....	95
Jderul și cacomul.....	96
Ursul butnar.....	97
Broasca și zeul.....	98
Muștele și albina.....	99
Carele cu oale.....	100
Zmeul.....	101
Neguțătorul.....	102
Ariciul și cârțița.....	103

Respe

Dlui Grigore Alexandrescu	104
Epigramă.....	105
Zi întâi aprili	105
Gândul	106
Imnul de sară	107
La Buciumul.....	108
Undina	109
Dorința românului din 1862.....	110
La Ceahlău	111
La mormântul unui doctor	113

4. POSTUME

Rămătorul	114
Iepurele la vânat	114
Guraleiul	115

II. TRADUCERI

1. CĂRȚI TRADUSE

<i>Țigani</i> , de Aleksandr Pușkin	138
<i>Toată viața femeiască în câteva ceasuri</i> , de Osip Senkowski.....	150
<i>Satire și alte poetice compuneri de prințul Antioh Cantemir</i> (Traducere din rusește de Al. Donici și C. Negruzzi)	
Viața prințului Antioh Cantemir	191
Scrisoarea autorului către un prieten	201
Dedicată către împărăteasa Elisabeta Petrovna	201
Prefața autorului	202
Satira I. Cătră mintea sa	203
Satira II. Filaret i Eugenie	209
Satira III. Cătră Teofan, arhiepiscopul Novogorodului	219
Satira IV. Cătră muza sa	229
Satira V. Satir i Perierg	235
Satira VI	255
Satira VII. Cătră cneazul Nikita Iurievici Trubețkoi	260

Satira VIII	267
Oda I	271
Oda II	272
Oda III	273
Oda IV	274
Epistola I. Cătră cneazul Nikita Iurievici Trubețkoi	277
Epistola II. Cătră versurile mele	278
Fabula I. Focul și statuia de ceară	279
Fabula II. Șerpele și matca de albine	279
Fabula III. Cămila și vulpea	280
Fabula IV. Uliul, păunul și cioful	281
Fabula V. Șoarecul de țară și cel de oraș	282
Fabula VI. Stiglețul și canarul	283
Epigrame	
I. La un egoist.....	284
II. La icoana Sf. Petru.....	284
III. La Brut.....	284
IV. La Lida	284
V. La Erazdu	285
VI. La cetitorii satirelor	285
VIII. La Leandru	285
IX. La un nou boierit	285

2. ALTE TRADUCERI

<i>Tunsul</i> , de A.F. Veltman	286
<i>Marea Neagră și împrejurimile sale</i> , de A.I. Zașciuk	303
Fragment din <i>Memoarul brigadierului Moreau de Brasey despre bătălia din anul 1711 de la Stănilești pe Prut</i>	305
<i>Torente și oamenii</i> , de Mihail Lermontov	328
<i>Notițe despre Eparhia Chișinăului</i> , de A.I. Zașciuk	329
NOTE ȘI COMENTARIU.....	340
ICONOGRAFIE	353

I. OPERE ORIGINALE

1. Din volumele „FABULE”

Cartea I și Cartea a II-a, Iași, Cantora *Foiei sătești*, 1842

CARTEA I

VULTURUL ȘI ALBINA

O, cât sunt de fericiți
Cei de soarta lor slăviți!
Căci ei și spre fapta mare
Au a slavei îndemnare.
Dar și cei ce ostenesc
Întru binele obștesc,
Neprivind la răsplătire,
Sunt prea vrednici de cinstire.

Vulturul pe o albină
Au zărit-o în grădină,
La revărsatul de zori,
Bâzâind pe lângă flori.
Și i-au zis: – O, ticăloasă,
Albină nesățioasă!
Tu petreci a ta viață
Tot pe flori și pe verdeață,
Migăind¹ neconținut
Nu știu pentru ce sfârșit.
Dar nici însăși tu nu știi
Care-i munca ta cea bună,

¹ A migăi – a migăli, a lucra cu răbdare și minuțiozitate (n.e.).

Când ca tine mii de mii
Miere la un stup adună.
Iar apoi, ce fericire
Moștenesc eu de la fire!
Cum aripile-mi întind
Și mă desfățez zburând
Către ceruri, către soare:
De a mea putere mare,
Păsările lumii toate
Fug, s-ascund înspăimântate.
– Fii tu în veci preaslăvit,
Albina lui au rostit.
Joe să te norocească
Și anii să-ți înmulțească.
Iar eu fiind rânduitor,
Obștiei să ostenesc,
Mă cunosc prea fericită
Când fagurii îi privesc,
Lucrați de mii de albine;
Și știu că și de la mine
Un pic de miere măcar
S-au adus întru bun dar.

GREIERUL ȘI FURNICA

Greierul în desfățare,
Trecând vara cu cântare,
Deodată se trezește
Că afară viscolește,
Iar el de mâncat nu are.
La vecina sa furnică
Alergând, cu lacrimi pică
Și se roagă să-i ajute,
Cu hrană să-l împrumute,
Ca de foame să nu moară,
Numai pân' la primăvară.

Furnica l-au ascultat,
Dar așa l-au întrebat:
– Vara, când eu adunam,

Tu ce făceai?
– Eu cântam
În petrecere cu toți.
– Ai cântat? Îmi pare bine,
Acum joacă, dacă poți,
Iar la vară fă ca mine.

LUPUL ȘI CUCUL

– Rămâi sănătos, vecine!
Au zis lupul către cuc.
Aceste țări de rău pline
Le părăsesc și mă duc.
Nu mai pot trăi aice,
De om, câine prigonit.
În Arcadia, ferice!
Este codru de trăit.
Unde aurita vreme
Împărățește deplin,
Unde lupul nu se teme
De năpăstile ce-i vin.
Acolo nu sunt războaie,
Toți în pace viețuiesc:
Omul este blând ca oaie,
Iar câinii nici hămăiesc.
– Cale bună, măi vecine!
Dar te rog, să-mi spui curat:
Năravul nu-ți iei cu tine?
Și colții ai lepădat?
– Să-i lepăd? Da' cum se poate?
– Apoi ține minte, frate,
Că la viitoarea iarnă
Ai să rămâi fără blană.

Și așa s-au întâmplat,
Precum cucul i-au cântat.

Între oameni iar sunt unii
Cu colți de lup înzestrați:
Ori în care parte-a lumii,
Ei vor fi tot ne-mpăcați.

GÂȘTELE

Cu o prăjină mare,
Țăranul găște de vânzare
Mâna la târg.
Și drept să zic:

În cârdul găștelor, spre buna îndemnare,
Grăbind la zi de târg, bătea ades cam tare.
(Dar unde de câștig sau pagubă s-atinge,
Nu numai găștele, și omenirea plânge.)
Eu nu vinovățesc țăranul nicidecum;
Iar găștele altfel aceasta judeca
Și, întâlnindu-se c-un trecător pe drum,

Așa striga:

– A! Ce necaz, ce osândire!
Asupra găștelor ce crudă prigonire!
Privește, un țăran cum bate joc cu noi;
De astă-noapte el ne mână denapoi.
Lui, nătărăului, nu-i trece nici prin minte
Că are datorie a ne arăta cinste;
Căci noi ne tragem drept din neamul cel slăvit
Ce Capitolia din Rom' au izbăvit!
Romanii, mulțămiiți, au pus și sărbătoare
Pentru așa a lor prea vrednică urmare.

– Și voi tot cu aceasta vreți
A lumii slavă să aveți?

Au zis acel drumeț.

– Strămoșii noștri... – Știu,
Dar eu la vorba mea să viu:

Ce faptă vrednică voi ați făcut în lume?

– Nimica, însă noi...

– Că numai de fripture voi
Sunteți și bune.

Lăsați dar pe strămoși în pace:
Cu fapta e cinstit acel care o face.

Această fabulă a lămuri se poate,
Dar găștele să nu se-ntarte.

VULPEA ȘI BURSUCUL

– Da' dincotro și unde
Alergi tu așa iute?
Bursucul întâlnind pe vulpe-au întrebat.
– Oh, dragă cumătre, am dat peste păcat,
Sunt, iată, surghiunită!
Tu știi că eu am fost în slujbă rânduită
La o găinărie.
Cu trebile ce-aveam, odihna-mi am lăsat
Și sănătatea mi-am stricat;
Dar tot eu am căzut în groaznică urgie,
Pe niște pâri nedovedite,
Precum că luam mite.
Tu singur martor ești, în adevăr să spui:
De m-ai văzut cumva, măcar cu vreun pui?
– Nu, dragă cumătră; dar când ne întâlneam,
Eu cam ades vedeam:
Că tu pe botișor
Aveai și pufușor.
Se-ntâmplă și la noi de vezi
Cum altul, având loc, așa se tânguește,
Încât îți vine mai să-l crezi
Că abia din leafă se hrănește.
Dar astăzi butcă¹, mâine cai,
De unde oare-i vin? Și când ar vrea să stai
Să-i faci curată socoteală
Pentru venit și cheltuială,
N-ai zice ca bursucul că are pufușor
Pe botișor?

VULTURUL ȘI PAINGUL

Prin nouri, vulturul, spre muntele Ceahlău
Întinse zborul său.
Pe cea mai naltă stâncă a lui, el se așază
Și lumea dedesubt privind, se desfătează.

¹ Butcă – trăsură boierească, caleașcă (n.e.).

Un șir de munți măreți, Moldova de o parte;
A ei câmpii, păduri, a ei frumoase sate!
Și ape: Bistrița, Moldova și Siret,
Pe șesuri vesele, se văd curgând încet.
– Să fie laudat al tău, o, Joe! nume,
Pentru aripile ce tu mi-ai înzestrat;
Cu care mă ridic la înălțimea lumii,
Pe unde nimene a fi n-au cutezat!
Aceste vulturul rostește bucuos.
– Da' știi, prietene, că ești laudăros!
Paingul de pe mușchi atunce îi răspunde:
– Dar uită-te de vezi: și eu sunt oare unde?
Se uită vulturul și vede, înadins,
Paingul lângă el, cum mreaja a întins.
– De unde te-ai luat?
Întreabă el mirat.
Și cum te-ai târâit?
– Să-ți spun adevărat,
Paingul au răspuns,
Pe coadă-ți am venit,
Tu însuși m-ai adus;
Cu-a mea putere, eu nici aș fi îndrăznit,
Iar de acum nu am de tine trebuință.
Aici, statornica să-mi fac vreau locuință!...
El bine n-au sfârșit și un vârtej de vânt,
Cu mreaja lui cu tot, îl suflă la pământ.

Cum socotiți și dumneavoastră;
Dar eu gândesc că-n lumea noastră
Sunt mulți asemenea ca și paingul meu,
Ce fără ostenele se trag în sus mereu,
De coada unui mare;
Și cărora le pare
Că singuri vrednicesc și că li s-au căzut;
Când spre căderea lor
Nu trebuie mai mult,
Decât un vântișor.